

Ceisteanna Ginearálta faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla

- 1 [Cén stádas atá ag an nGaeilge faoin mBunreacht?](#)
- 2 [Cad é an cúlra atá le hAcht na dTeangacha Oifigiúla?](#)
- 3 [Cén uair a tháinig an tAcht i bhfeidhm?](#)
- 4 [Cad iad na comhlachtaí poiblí a thagann faoin Acht?](#)
- 5 [Cad é ról an Choimisinéara Teanga?](#)
- 6 [Cad iad na cumhachtaí atá ag an gCoimisinéir Teanga?](#)
- 7 [Cad iad na freagrachtaí atá ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta i leith an Achta seachas mar atá ag an gCoimisinéir Teanga?](#)

1) Cén stádas atá ag an nGaeilge faoin mBunreacht?

Tá stádas na Gaeilge leagtha amach in airteagal 8 de Bhunreacht na hÉireann mar a leanas:

- Ós í an Ghaeilge an teanga náisiúnta is í an phríomh-theanga oifigiúil í
- Glactar leis an Sacs-Bhéarla mar theanga oifigiúil eile.
- Ach féadfar socrú a dhéanamh le dlí d'fhonn ceachtar den dá theanga sin a bheith ina haonteanga le haghaidh aon ghnó nó gnóthaí oifigiúla ar fud an Stáit ar fad nó in aon chuid de.

Ceadaíonn an Bunreacht don duine gach gnó – agus gach cuid dá ghnó – a dhéanamh leis an stát trí Ghaeilge agus trí Ghaeilge amháin. Ciallaíonn an ceart bunreachtúil go bhfuil, dá réir sin, dualgais ar chomhlachtaí poiblí na tíre géilleadh don cheart sin.

Go praiticiúil, áfach, is minic nach mbíodh aon soláthar éifeachtach déanta chun seirbhísí a sholáthar i nGaeilge chomh maith lena soláthar i mBéarla. Is minic freisin a bhraith daoine ar mhian leo a ngnó a dhéanamh trí Ghaeilge leis an stát nach raibh an dara rogha acu ach a gcearta bunreachtúla agus a rogha teanga a fhágáil ar leataobh agus dul i muinín an dara teanga oifigiúil leis an ngnó sin a dhéanamh go héifeachtach.

Go dtí gur tháinig Acht na dTeangacha Oifigiúla i bhfeidhm, ní raibh de rogha ag daoine ach dul i muinín na cúirte chun a gcearta bunreachtúla teanga a bhaint amach. Mar thoradh ar na cásanna seo, tá cúirteanna éagsúla tar éis ceist stádas na Gaeilge faoin mBunreacht a scagadh in imeacht na mblianta. Is féidir tuilleadh eolais ar chásanna faoi leith a fháil ar www.coimisineir.ie/cearta

[Ar ais](#)

2) Cad é an cúlra atá le hAcht na dTeangacha Oifigiúla?

Bhí cumas sa Ghaeilge riachtanach chun post a fháil sa tseirbhís phoiblí go dtí 1974. Shocraigh rialtas an lae go mbeadh an Ghaeilge agus an Béarla ar chomhchéim i gcomórtais iontrála na státseirbhíse, is é sin go mbeadh ar chumas iarrthóirí an Ghaeilge nó an Béarla, nó an dá theanga sin, a thairiscint i gcomórtais and go dtabharfaí creidiúint d'iarrthóirí a bheadh oilte sa dá theanga. Sna blianta a lean an socrú sin, laghdaigh cumas na státseirbhíse soláthar fóna a dhéanamh dóibh siúd ar mhian leo gnó a dhéanamh trí Ghaeilge.

Chuir gluaiseacht na Gaeilge, go háirithe Conradh na Gaeilge, tús le feachtas ag lorg Bille Cearta Teanga nó Acht Teanga i ndeireadh na seachtóidí agus mhair díospóireacht faoin gceist ar feadh breis agus scór bliain.

Sa bhliain 1993, d'fhoilsigh an rialtas treoirínite a d'ullmhaigh Bord na Gaeilge maidir leis na seirbhísí trí Ghaeilge a chuirfeadh an tseirbhís phoiblí ar fáil. Ní raibh bonn reachtúil leis na treoirínite sin ná aon chóras foirfe monatóireachta le cinntiú go gcuirfí i bhfeidhm iad. Dá bhrí sin, ba bheag den chóras stáit a d'fheidhmigh de réir na dtreoirínite sin.

Sa bhliain 2002, d'fhoilsigh an rialtas an chéad dréacht de bhille a raibh sé mar chuspóir aige soláthar níos mó de sheirbhísí i nGaeilge a chur ar fáil ar chaighdeán níos airde sa tseirbhís phoiblí. Rinneadh plé, forbairt agus leasuithe éagsúla ar an mbille sin go dtí gur glacadh leis sa Dáil agus sa Seanad d'aon ghuth i samhradh na bliana 2003.

Ar an 14 Iúil 2003 shínigh an tUachtarán Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 ina dhlí agus tugadh forálacha an Achta i bhfeidhm de réir a chéile thar thréimhse trí bliana. Ba é seo an chéad uair a cuireadh bunús reachtúil le soláthar sheirbhísí an chórais stáit go ginearálta trí mheán na Gaeilge.

Tá sé mar aidhm ag Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 líon agus caighdeán na seirbhísí trí Ghaeilge a chuireann comhlachtaí poiblí ar fáil don phobal a mhéadú agus a fheabhsú, ar bhealach eagraithe, thar thréimhse ama. Tá sé i gceist ag an reachtaíocht áit agus spás a chruthú don teanga i saol poiblí na tíre.

Tá Oifig an Choimisinéara Teanga bunaithe faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla mar oifig reachtúil neamhspleách a fheidhmíonn ina seirbhís ombudsman agus mar áisíneacht géilliúlachta.

[Ar ais](#)

3) Cén uair a tháinig an tAcht i bhfeidhm?

Ar an 14 Iúil 2003 shínigh an tUachtarán Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 ina dhlí agus tugadh forálacha an Achta i bhfeidhm de réir a chéile thar thréimhse trí bliana.

Leagan an tAcht dualgais teanga ar chomhlachtaí poiblí chun a chinntiú go mbeidh an rogha ag daoine cumarsáid a dhéanamh i nGaeilge nó i mBéarla leis an Stát. Tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí cáipéisí áirithe a fhoilsiú go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla, mar shampla tuarascálacha bliantúla, ráitis airgeadais, ráitis straitéise áirithe agus doiciméid ina bhfuil tograí beartais phoiblí.

Taobh amuigh de na dualgais díreacha faoin Acht, is féidir dualgais breise faoi scéimeanna teanga a bheith ar chomhlachtaí poiblí. Tugann na scéimeanna gealltanais reachtúla i leith na socrúithe faoina bhforbraíonn comhlachtaí poiblí a gcuid seirbhísí trí mheán na Gaeilge ar bhealach céimnithe. Faoi dheireadh 2008 bhí 80 scéim teanga deimhnithe a clúdaigh níos mó ná 150 comhlacht poiblí

I Deireadh Fómhair 2008, rinneadh Rialacháin faoin Acht maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht, ar cheannteidil stáiseanóireachta agus ar i bhfógairtí taifeadta béil. Ón 1 Márta 2009, caithfidh comharthaíocht nua curtha in airde agus stáiseanóireacht nua ceannaithe ag comhlachtaí poiblí beith i nGaeilge nó i nGaeilge agus i mBéarla. Caithfidh fógairtí taifeadta béil beith i nGaeilge nó i nGaeilge agus i mBéarla ón 1 Iúil 2013.

[Ar ais](#)

4) Cad iad na comhlachtaí poiblí a thagann faoin Acht?

Tá liosta de na comhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth an Achta sa Chéad Sceideal den Acht arna leasú ag aon ordú cuí déanta ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta.

San áireamh ar an liosta de chomhlachtaí poiblí tá:

- Ranna agus oifigí rialtais;
- Údaráis áitiúla;
- Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte;
- Ollscoileanna agus institiúidí tríú leibhéal eile agus na coistí gairmoideachais;
- Gníomhaireachtaí, boird agus cuideachtaí stáit (tráchtála agus neamhtráchtála).

Ceadaítear don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta i gcomhar le hAirí cuí eile, an liosta de chomhlachtaí poiblí a leasú, le rialacháin, trí thagairt d'aon chomhlacht poiblí a chur isteach nó a scriosadh.

Ní thagann comhlachtaí príobháideacha go ginearálta faoi scáth Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá liosta iomlán de na comhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta faoi láthair le fáil ar <https://www.coimisineir.ie/comhlachtai-poibli?lang=GA>

[Ar ais](#)

5) Cad é ról an Choimisinéara Teanga?

Is í Uachtarán na hÉireann a cheapann An Coimisinéir Teanga ar chomhairle an rialtais tar éis do Thithe an Oireachtais rún a rith ag moladh an cheapacháin (Alt 20 den Acht). Tá an Coimisinéir Teanga neamhspleách i gcomhlíonadh a chuid dualgas.

Mar Ombudsman don Ghaeilge fiosraíonn An Coimisinéir Teanga gearáin ón bpobal agus seolann sé imscrúduithe i gcás ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Déanann an Coimisinéir Teanga monatóireacht ar an gcaoi a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí agus déanann sé gach beart riachtanach chun a chinntiú go gcomhlíonfaidh comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht.

Seo a leanas dualgais an Choimisinéara Teanga mar a shonraítear iad in Alt 20 - 30 den Acht:

- Monatóireacht a dhéanamh ar an gcaoi a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí agus gach beart riachtanach a dhéanamh chun a chinntiú go gcomhlíonfaidh comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht.
- Imscrúduithe a sheoladh as a stuaim féin, ar iarratas ón Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta nó mar thoradh ar ghearán a bheith déanta leis ag aon duine i gcás ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá sé de cheart freisin go bhfiosróidh an Coimisinéir Teanga aon ghearán bailí ina líomhnaítear nach bhfuil foráil d'aon achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge á chomhlíonadh.
- Tuarascáil i scríbhinn a ullmhú faoi gach imscrúdú.
- Comhairle a chur ar fáil don phobal maidir lena gcearta teanga faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.
- Comhairle a chur ar fáil do chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais teanga faoin Acht.
- Tuarascáil bhliantúil faoi obair Oifig an Choimisinéara Teanga a sholáthar don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta le cur os comhair Thithe an Oireachtais. Tá tuarascálacha bliantúla na hOifige ar fáil ar www.coimisineir.ie/foilseachain
- Cuntais bhliantúla faoi chaiteachas Oifig an Choimisinéara Teanga a chur faoi bhráid an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste agus a sholáthar don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta le cur os comhair Thithe an Oireachtais. Tá cuntais bhliantúla na hOifige ar fáil ar www.coimisineir.ie/foilseachain

[Ar ais](#)

6) Cad iad na cumhachtaí atá ag an gCoimisinéir Teanga?

Seo a leanas cumhachtaí an Choimisinéara Teanga mar a shonraítear iad in Alt 22 - 30 den Acht:

- Tá cumhachtaí tugtha don Choimisinéir Teanga faisnéis scríofa nó ó bhéal a fháil ó chomhlachtaí poiblí chun go mbeidh ar a chumas dualgais a oifige a chomhlíonadh.¹
- Is féidir leis an gCoimisinéir Teanga iachall a chur ar dhuine freastal os a chomhair chun eolas a thabhairt agus caithfidh an duine sin an ceanglas a chomhlíonadh. Tá an duine sin i dteideal na ndíolúintí agus na bpríbhleídí céanna a bheadh sé nó sí i dteideal a fháil dá mba fhinné os comhair na hArd-Chúirte é nó í.
- D'fhéadfaí fineáil nach mó ná €2,000 agus/nó téarma suas le 6 mhí príosúnachta a ghearradh ar dhuine a chiontófaí i gcúirt as diúltú nó as teip comhoibriú leis an gCoimisinéir Teanga nó a chuirfeadh bac ar a chuid oibre.
- Más amhlaidh go ndiúltaíonn comhlacht poiblí nó go dteipeann ar chomhlacht poiblí comhoibriú leis an gCoimisinéir Teanga nó go gcuirtear bac ar a chuid oibre, agus má chruthaítear gur le cead, le cúlcheadú nó le faillí an oifigigh a tharla sé sin, d'fhéadfaí an t-oifigeach agus an comhlacht poiblí a chiontú i gcúirt sa chás áirithe sin.

[Ar ais](#)

---

¹ Níl feidhm ag an mír seo i gcás faisnéise a bhaineann le cinntí agus le himeachtaí rialtais nó coiste rialtais má sholáthraíonn Ard-Rúnaí an Rialtais teastas ag deimhniú go bhfuil sé sin amhlaidh maidir le cibé faisnéis atá i gceist.

7) Cad iad na freagrachtaí atá ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta i leith an Achta seachas mar atá ag an gCoimisinéir Teanga?

Is oifig iomlán neamhspleách í Oifig an Choimisinéara Teanga mar atá leagtha amach in Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá idirdhealú soiléir déanta san Acht idir freagrachtaí an Choimisinéara Teanga agus freagrachtaí an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta. Seo a leanas samplaí den idirdhealú sin:

Cur i bhfeidhm an Achta

An tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta a threoraigh an Bille tríd an Oireachtas lena achtú agus atá freagrach as an reachtaíocht thar cheann an Rialtais don Oireachtas. An tAire a thug tús feidhme d'fhorálacha éagsúla an Achta de réir a chéile le horduithe Aire. Déanann an tAire aon Ionstraim Reachtúil nó Rialacháin faoin Acht. An tAire atá freagrach freisin as an soláthar cuí foirne agus acmhainní d'Oifig an Choimisinéara Teanga

Déanann an Coimisinéir Teanga monatóireacht ar an gcaoi a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí agus déanann sé gach beart riachtanach chun a chinntiú go gcomhlíonann comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht.

Scéimeanna Teanga

Is é an tAire a chuireann ceangal ar chomhlachtaí poiblí dréachtscéimeanna teanga a ullmhú agus a sholáthar dó le daingniú. Eisíonn an tAire treoirlínte chuig comhlachtaí poiblí le cabhrú leo in ullmhú na ndréachtscéimeanna. Féadfaidh an tAire na treoirlínte sin a athmheas ag cibé am is cuí leis.

Is é an tAire a dhaingníonn gach scéim teanga, tar éis dul i gcomhairle le páirtithe leasmhara agus le toiliú cheann an chomhlachta phoiblí lena mbaineann. Is é an tAire a chuireann cóip den scéim dhaingnithe chuig an gCoimisinéir Teanga.

Déanann an Coimisinéir Teanga faireachán ar an gcaoi a bhfuil forálacha gach scéime daingnithe á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí agus déanann sé gach beart riachtanach chun a chinntiú go gcomhlíonann comhlachtaí poiblí a ndualgais faoi na scéimeanna reachtúla seo.

Is é an tAire a cheanglaíonn ar chomhlachtaí poiblí, tráth nach déanaí ná 6 mhí sula dtéann scéim teanga in éag, an scéim atá acu a athbhreithniú agus dréachtscéim nua a ullmhú agus a thíolacadh dó.

Comhairle

Is ar an gCoimisinéir Teanga a leagtar an dualgas comhairle a chur ar fáil don phobal maidir lena gcearta teanga faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Is ar an gCoimisinéir Teanga freisin atá an dualgas comhairle a chur ar fáil do chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais teanga faoin Acht.

Gearáin agus imscrúduithe

Fiosraíonn an Coimisinéir Teanga gearáin ón bpobal agus déanann an Coimisinéir Teanga imscrúdú a sheoladh i gcás ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlacht poiblí a dhualgas a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla. Fiosraíonn sé gearáin chomh maith i gcás líomhaintí faoi shárú ar fhorálacha d'achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge

Is féidir leis an gCoimisinéir Teanga imscrúdú a sheoladh as a stuaim féin, ar iarratas ón Aire nó mar thoradh ar ghearán ón bpobal.

Ullmhaíonn an Coimisinéir Teanga tuarascáil i scríbhinn faoi gach uile imscrúdú. Cuireann sé cóip den tuarascáil le fionnachtana agus moltaí chuig an Aire, chuig an gcomhlacht poiblí lena mbaineann agus chuig an ngearánach, más ann dó. Ina dhiaidh sin is féidir le haon pháirtí in imscrúdú, nó aon duine eile a dhéanann fionnachtana agus moltaí an imscrúdaithe difear dó nó di, achomharc a dhéanamh chuig an Ard-Chúirt ar phonc dlí laistigh de cheithre seachtaine.

Más é tuairim an Choimisinéara Teanga go bhfuil teipthe ar an gcomhlacht poiblí moltaí an imscrúdaithe a chur i bhfeidhm taobh istigh de thréimhse ama réasúnach, féadfaidh sé tuarascáil a chur faoi bhráid Thithe an Oireachtais maidir leis an teip sin.

Scéimeanna cúitimh

Is féidir leis an Aire, le toiliú an Aire Airgeadais, scéim chúitimh a dhéanamh a thabharfadh ar chomhlacht poiblí cúiteamh airgid a íoc le duine/daoine cuí i leith aon teipe a bheadh sonraithe i dtuarascáil a bheadh ullmhaithe tar éis imscrúdaithe ag an gCoimisinéir Teanga.

Logainmneacha

Déanann an tAire, tar éis dó comhairle a fháil ón gCoimisiún Logainmneacha, Ordaithe Logainmneacha a dhaingniú a dhearbhaíonn an leagan oifigiúil i nGaeilge de logainmneacha. Má tá Ordú Logainmneacha déanta, caithfidh comhlachtaí poiblí an leagan Gaeilge de logainm atá san Ordú a úsáid in aon fhógairt thaifeadta bhéil, in aon cheannteidil stáiseanóireachta nó in aon chomhartha a chuirtear in airde.

Nuair a dhéanann an tAire dearbhú i leith logainm sa Ghaeltacht, is é an leagan Gaeilge amháin a úsáidtear feasta i reachtaíocht, ar léarscáileanna ar leith de chuid Shuirbhéireacht Ordanáis na hÉireann agus ar chomharthaí bóithre agus sráide de chuid na n-údarás áitiúil.

Déanann an Coimisinéir Teanga monatóireacht ar chur i bhfeidhm na reachtaíochta maidir le logainmneacha.

Tuarascálacha

Cuireann an tAire tuarascáil ar fáil gach bliain don Oireachtas maidir le hoibriú Acht na dTeangacha Oifigiúla sa bhliain roimhe sin.

Soláthraíonn An Coimisinéir Teanga tuarascáil bhliantúil faoi obair Oifig an Choimisinéara Teanga don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta le leagan os comhair Thithe an Oireachtais.

Soláthraíonn An Coimisinéir Teanga cuntais bhliantúla faoi chaiteachas Oifig an Choimisinéara Teanga don Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste agus ina dhiaidh sin le tabhairt don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta le leagan os comhair Thithe an Oireachtais.

Féadfaidh an Coimisinéir Teanga tráchtairacht a fhoilsiú ar fheidhm phraiticiúil agus ar oibriú fhorálacha an Achta, san áireamh tráchtairachtaí bunaithe ar thaithí shealbhóirí Oifig an Choimisinéara Teanga i leith imscrúduithe.

[Ar ais](#)